

บทปริทัศน์หนังสือ มอง “หุบผาราชินี” ผ่านมุมมองสตรีนิยม

ขวัญชนก นัยจรรย์¹

Khwanchanok Naijarun¹

ชื่อหนังสือ	หุบผาราชินี
ชื่อผู้แต่ง	พงศกร
จำนวนหน้า	604
สำนักพิมพ์	ग्रูฟ พับลิชชิง
พิมพ์ครั้งที่	4
ปีที่พิมพ์	2563
ราคา	500 บาท

หุบผาราชินี ของ พงศกร เป็นนวนิยายแนวลึกลับผจญภัย ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2558 และถูกตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 4 เมื่อเดือนธันวาคม 2563 หุบผาราชินีนำเสนอเรื่องลึกลับ ผจญภัยของตัวละครในยุคปัจจุบันที่มีเหตุให้ต้องย้อนเวลากลับไปนับพันปี ตรงกับสมัย “อียิปต์ 2184 ปีก่อนคริสตกาล” ในยุคสมัยของฟาโรห์เปปีที่ 2 แห่งราชวงศ์ที่ 6 การผจญภัยของ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

“อียิปต์ 2184 ปีก่อนคริสตกาล” ในยุคสมัยของฟาโรห์เปปีที่ 2 แห่งราชวงศ์ที่ 6 การผจญภัยของตัวละครเอก คือ นิมมาน นักอียิปต์วิทยาชาวไทยที่ทำงานทางด้านโบราณคดี และลงภาคสนาม ณ ประเทศอียิปต์ จะพาผู้อ่านไปพบกับวัฒนธรรมในดินแดนไอยคุปต์ การแย่งชิงอำนาจ กลไกทางการเมือง ความเชื่อ วัฒนธรรมของผู้คนในช่วงเวลานั้น ซึ่งในการประพันธ์เนื้อเรื่องของหุบผาราชินี นักประพันธ์ผู้เขียนนวนิยายมากกว่า 50 เรื่องอย่าง “พงศกร” อธิบายถึงการประพันธ์ว่า “มีความยากเย็นแสนเข็ญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเรื่องที่เขียนเป็นเรื่อง ‘ไกลตัว’ ด้วยอยู่ถึงอียิปต์ แล้วยัง ‘ไกลกาล’ เพราะย้อนเวลากลับไปนานกว่า 3000 ปีก่อนคริสตกาล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีให้สืบค้นได้นั้นก็ยากมาก และหลักฐานที่มีในปัจจุบันก็ยังมีจุดขัดแย้งกันอยู่หลายส่วน” (น. 603) และ “ความยากของการเขียนนวนิยายย้อนเวลา คือ ข้อมูลผู้เขียนจำเป็นต้องมองภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ความเชื่อ อาหารการกิน การแต่งกาย ศาสนา การเมือง และอื่น ๆ อย่างครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการเห็นชีวิตของผู้คนในช่วงเวลานั้น” (คำนำ) ดังนั้นหุบผาราชินีจึงเป็นนวนิยายที่ผสมผสานระหว่างเรื่องเล่า เรื่องราว ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งดินแดนไอยคุปต์ไว้อย่างแนบเนียนและกลมกลืน

เรือทองล่องนาวา นำ ‘คา’ สู่หุบผา อังคั่นอยนิราศมา ยাত্রาสู่นิรันดร์

หุบผาราชินี เปิดเรื่องโดยใช้ฉากของพิธีอัญเชิญพระศพของราชินีอังเคทุเซอร์เทสเสน สู่หุบผาราชินี ขบวนพระศพเคลื่อนมาทางเรือตามแม่น้ำไนล์ พร้อมด้วยข้าวของ เครื่องประดับ และข้าทาสบริวารนับพันที่จะต้องพลีชีพตามความเชื่อเพื่อให้ราชินีนำไปใช้ในโลกลหลังความตาย หากแต่ว่า ‘อังค์’ เป็นราชินีเพียงพระองค์เดียวที่เดินทางเข้าสู่สานทั้ง ๆ ที่ยังมีลมหายใจ

เรื่องราวเล่าสลับระหว่างช่วงเวลาปัจจุบันและช่วงเวลาในอดีต โดยมีตัวละครเอกคือ นิมมาน เป็นจุดเชื่อมต่อ นิมมานมาสำรวจสุสานกลางทะเลทราย ที่เมืองซัคคารา ประเทศอียิปต์ พร้อมกับคณะคือ โพรเฟสเซอร์อะเดลซึ่งเป็นอาจารย์ของเขา โพรเฟสเซอร์อิบราฮิม ตัวแทนรัฐบาลอียิปต์ ชไนเดอร์ นักโบราณคดีจากเยอรมัน ดอกเตอร์สุไลมาน ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์อียิปต์ และเดบอราห์ นักข่าวจากสำนักข่าวอเมริกัน ระหว่างช่วงพักการสำรวจสุสานชั่วคราวทำให้นิมมานและคณะต้องกลับไปอยู่บ้านพักของโพรเฟสเซอร์อะเดลในเมืองซัคคารา เขาพบกับเหตุการณ์ประหลาดหลายเหตุการณ์ เช่น เขาเห็นการเคลื่อนขบวนพระศพของ ชนชั้นกษัตริย์ไปตามแม่น้ำไนล์ การพบกับชายขายของเก่าที่นำรูปปั้นแบบลอยตัวของสตรีผู้ดงามมาขายให้กับเขาในราคาถูก การหลงทางในทะเลทรายที่ทำให้เขาพบกับเหตุการณ์ในอดีต และทำให้เขาจำรูปร่างของสตรีผู้ดงามนั้น คือ ราชินีอังเคทุเซอร์เทสเสน กระทั่งการขุดค้นครั้งใหม่ของคณะสำรวจเริ่มขึ้น โดยมีสมาชิกใหม่คือ ราฟาเอลและพวกซึ่งเป็นลูกสมุนของอะเดลร่วมเดินทางด้วย การขุดค้นครั้งนี้ทำให้

ทีมสำรวจต้องเข้าไปในหุบผาราชินี ผจญภัยไปกับกับดักต่าง ๆ ที่มีในสุสาน เช่น ผนังที่บีบอัดต้นไม้กินคน น้ำที่ถูกกักไว้ภายใต้เกลไกของคนในอดีต ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อ และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของชาวอียิปต์โบราณได้อย่างน่าสนใจ

การเดินทางเข้าหุบผาราชินีของคณะสำรวจในครั้งนี้ทำให้พวกเขาพบกับสมบัติมหาศาลของราชินีที่เตรียมไว้ใช้ใน ‘โลกหลังความตาย’ และหลุมศพราชินีเกือบ 200 หลุมนอนเรียงราย จึงนับเป็นการขุดค้นที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีในประวัติศาสตร์ หากแต่ว่าหลุมพระศพของราชินีอังเคอทุเซอร์เทสเสนกลับไม่ได้เรียงรายอยู่ในพื้นที่นี้ นิมมานจึงพยายามค้นหา หากแต่ว่ายังไม่พบในครั้งแรกที่เข้ามาในสุสาน เมื่อหาทางออกจากหุบผาราชินีได้นิมมานได้ค้นพบความลับว่าโปรเฟสเซอร์อะเดลคือนักค้าของเก่า และเป็นผู้อิทธิพลในวงการขโมยของเก่า และแน่นอนว่าข่าวของทรัพย์สินสมบัติในหุบผาราชินีถูกราฟาเอลขนมาไว้ที่บ้านตามคำสั่งของโปรเฟสเซอร์อะเดล ดังนั้นนิมมานจึงต้องถูกปิดปาก การไล่ล่าของราฟาเอลทำให้นิมมานต้องเข้าไปในหุบผาราชินีอีกครั้ง และครั้งนี้เขาได้พบกับหลุมฝังพระศพของราชินีอังเคอทุเซอร์เทสเสน รวมถึงนาฬิกาทรายอุปกรณ์ใหม่แมชชีนที่จะพาเขาข้ามเวลาไปยังอียิปต์ 2184 ปีก่อนคริสตกาล ...

แม้ว่าเนื้อเรื่องจะเป็นการเล่าโดยใช้การเดินทางของตัวละครเอกอย่างนิมมานเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง แต่สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือบทบาทของ “อังเคอทุเซอร์เทสเสน” ราชินีผู้ฉลาดหลักแหลมองค์เป็นพระราชธิดาของฟาโรห์เปปีที่สอง หลังจากฟาโรห์เปปีที่สองสวรรคต ด้วยเพศสภาพที่เป็นสตรีจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของแม่ทัพโฮเร็มเทบในการสถาปนาตนเองขึ้นเป็นฟาโรห์ เขาไม่ได้หลงรักองค์หากแต่เพียงต้องสายเลือดบริสุทธิ์แห่งฟาโรห์ขององค์เพื่อให้การครองราชย์ของเขาเป็นที่ยอมรับต่ออาณาจักรทั้งที่แท้จริงแล้วบัลลังก์ควรจะเป็นของเจ้าชายเมเรนเรที่ที่สอง ราชบุตรแห่งฟาโรห์เปปีที่สองทายาทโดยชอบธรรมต่างหาก องค์ใช้สติปัญญาของตนในการเรียกร้อง และทวงคืนบัลลังก์แห่งไอยคุปต์จากโฮเร็มเทบคืนให้กับพี่ชาย โดยให้มีการสูญเสียน้อยที่สุด ดังนั้นบทบาทสตรีของตัวละคร “อังเคอทุเซอร์เทสเสน” จึงเป็นที่น่าสนใจและควรหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็น ดังนี้

ศักดิ์ศรีแห่งสตรีผู้ไม่ยอมศิโรราบต่อชะตากรรม

อังเคอทุเซอร์เทสเสนเป็นตัวละครสตรีที่โดดเด่นในเรื่อง แม้ชะตากรรมจะพลิกผันเพียงใดแต่เธอก็ยังคงแข็งแกร่งและสง่างาม กล่าวคือ หลังจากสูญเสียบัลลังก์ของสายเลือดบริสุทธิ์แห่งฟาโรห์ให้กับแม่ทัพโฮเร็มเทบ อังเคอทุเซอร์เทสเสนจึงสูญเสียอำนาจทั้งหมดที่เคยมีแต่เธอก็ไม่เคยยอมศิโรราบต่อชะตากรรม “เราเคยตั้งใจว่าจะอภิเษกกับคนที่เรารักเท่านั้น” องค์เชิดพักตร์สูงขึ้น “ท่านทำให้เรารักก่อนสิ เราจะตกลงอภิเษกด้วย” (น. 136) บทสนทนานี้เกิดขึ้นหลังจากที่โฮเร็มเทบ

ยึดอำนาจและปล้นบัลลังก์ และเขาคือ ‘ฟาโรห์’ หากแต่องค์ไม่เคยกลัว เธอคิดเสมอว่า จะต้องทรงคืนบัลลังก์ให้อยู่กับตัวกลับคืนมาให้ได้ ครั้งหนึ่งองค์กล่าวกับโฮเร็มเทปว่า “อย่าได้ทะนงตนไป พระอาทิตย์แม้สาดแสงแรงกล้าฉันโดยอมมีวันตกดิน” (น. 339) และเมื่อถูกบีบคั้นจากโฮเร็มเทปให้อภิเษกสมรส โดยการประหารราชินีวันละหนึ่งคน สิ่งนี้ “โดยตีความรู้สึกรของพระองค์อย่างโหดเหี้ยม องค์น้อยจะทนได้อีกนานเพียงใด ในเมื่อสตรีจะต้องมาตายเพราะพระองค์เช่นนี้วันละหนึ่งคน” (น. 339) จะเห็นว่าแม้จะอยู่สถานการณ์ที่กดดันเพียงใด แต่สตรีอย่างอังเคอูเซอร์เทสเสนก็ไม่เคยยอมแพ้ต่อชะตากรรม หากแต่เธอใช้สติปัญญาและความหยิ่งทรนังในศักดิ์ศรีแห่งอิสตรีที่ไม่ด้อยไปกว่าบุรุษ จึงสามารถเอาชนะและฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ด้วยดี อังเคอูเซอร์เทสเสนยอมเสียชีวิตดีกว่าจะเสียศักดิ์ศรี ดังนั้นเมื่อโฮเร็มเทปประกาศว่าจะสถาปนามารดาขององค์เป็นราชินี เธอจึง “ปลอมองค์เป็นพระมารดา เข้าพิธีสถาปนาราชินีและเสด็จมารับความตายด้วยพระองค์เอง” (น. 416) บทบาทของตัวละครสตรี “อังเคอูเซอร์เทสเสน” จึงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสตรีว่ามีได้อ่อนด้อย หากแต่ถ้าแม้เป็นสตรีก็มีศักดิ์ศรี มีความกล้าหาญเช่นเดียวกับบุรุษเพศ ดังความตอนที่อังเคอูเซอร์เทสเสนยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องบัลลังก์ “เพื่อคงความศักดิ์สิทธิ์ของราชโองการของฟาโรห์และโบราณราชประเพณีเอาไว้ เราพร้อมยอมรับมรณกาลของเราแล้ว” (น. 420) จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นสตรีก็มีศักดิ์ศรีในตัวเอง ดังนั้นจึงไม่ควรยอมศิโรราบพ่ายแพ้ให้แก่ชะตากรรม

อังเคอูเซอร์เทสเสน - โฮเร็มเทป : การปะทะระหว่างสตรีนิยมและปิตาธิปไตย

การทำทลายกระทั้งนำไปสู่การปะทะกันระหว่างสตรีนิยมและปิตาธิปไตยเป็นประเด็นที่โดดเด่น และชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสตรีถูกกดขี่ข่มเหงทางเพศมาตั้งแต่อดีตกาล ดังในดวับทที่กล่าวถึงสตรีว่า “เป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน ที่ฟาโรห์เกือบทุกพระองค์จะพระราชทานพระธิดาบางองค์ ให้ไปแต่งงานกับแม่ทัพและขุนนางใหญ่ ๆ เป็นการเชื่อมสัมพันธ์และสร้างความมั่นคงในราชบัลลังก์” (น. 186) จะเห็นได้ว่าสตรีถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองผ่านการแต่งงานเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับครอบครัว โดยสตรีเหล่านั้นไม่เคยได้มีสิทธิ์เลือก และตัวบทกล่าวถึงพฤติกรรมของโฮเร็มเทปที่ต้องการอำนาจอย่างชอบธรรมในการสถาปนาตนเองขึ้นเป็นฟาโรห์ องค์เป็นมหากตวสำคัญที่จะทำให้เขาขึ้นอยู่ตำแหน่งและได้รับการยอมรับจากประชาชน แม้โฮเร็มเทปจะแสดงตนว่าเป็นยอมรับความคิดเห็นของสตรีและไม่ใช้กำลังบีบบังคับขึ้นใจ “ตราบใดที่ท่านไม่เต็มใจอภิเษกกับเรา เราก็จะไม่บังคับท่าน แต่จะเลือกราชินีองค์ใหม่เช่นนี้ไปทุกวัน” (น. 338) จะเห็นได้ว่า โฮเร็มเทปใช้วิธีกดดัน และบีบคั้นเพื่อให้องค์ยอมอภิเษกสมรสกับเขา เพื่อที่เขาจะได้เป็นฟาโรห์อย่างสง่างามตามกฎหมายของโบราณราชประเพณี เมื่อองค์ปฏิเสธ

โฮเริ่มเทพจึงใช้วิธีการกดขี่สตรีโดยการสถาปนาราชินีทุกวัน ราชินีของโฮเริ่มเทพจะครองตำแหน่งในระยะเวลาเพียง 1 วัน จากนั้นเขาจะสั่งประหารพวกนาง “ทุก ๆ วันพระองค์จะคัดเลือกสตรีผู้หนึ่ง และสถาปนาเธอผู้นั้นเป็นราชินี นำตัวไปถวายการรับใช้ในพระราชวังหนึ่งคืนก่อนจะประหารชีวิตราชินีในเช้าวันรุ่งขึ้น” (น. 338) และที่สำคัญคือบุคคลที่โฮเริ่มเทพสถาปนาเป็นราชินีมักมีความเกี่ยวข้องกับองค์ไมทางใดก็ตามหนึ่ง เช่น เป็นหลาน เป็นคนสนิท กระทั่งฟางเส้นสุดท้ายขาดลงเมื่อโฮเริ่มเทพจะสถาปนาเจ้าหญิงอุทิสยามารดาขององค์เป็นราชินี สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจของบุรุษหรือที่เรียกว่าปิตาธิปไตย ที่กดขี่ข่มเหงให้สตรีกลายเป็นเพียงสิ่งของไม่ใช่บุคคลที่มีเลือดเนื้อ พฤติกรรมนี้จึงนำไปสู่การปะทะกันของปิตาธิปไตยกับสตรีนิยมผ่านตัวละคร คือ องค์เมื่อถูกกดขี่และบีบคั้นจนหมดหนทางจึงไปสู่การเข้าปะทะโดยองค์เสแสร้งว่าหมดทางเลือกจึงยอมอภิเษกสมรสกับโฮเริ่มเทพ แต่นั่นก็เป็นเพียงแค่แผนการหนึ่งขององค์ที่วางแผนร่วมกับหัวหน้านักบวชแห่งอนุบิส คือ อาเมนนาเมน เท่านั้น “วันที่เราตัดสินใจเข้าวังหลวง...ท่านจงสั่งกริธาทัพเข้าซัดคาราได้เลย และเมื่อถึงวันนั้นท่านจะเข้าใจแผนการของเราเอง อะเมนนาเมน” (น. 407) แผนการอันนำไปสู่การล้มบัลลังก์ของฟาโรห์โฮเริ่มเทพอย่างง่ายดายด้วยใช้เพียงสติปัญญาและความกล้าหาญของสตรี “ฟาโรห์โฮเริ่มเทพถึงกับคุ้มคลั่งด้วยไม่คิดว่าพระองค์จะโดนซ้อนแผนเช่นนี้... รถม้าของฟาโรห์โฮเริ่มเทพเกิดเสียหลัก...ฟาโรห์จึงเสียหลักพลัดตกลงมาจากรถ พระศอกหักสิ้นพระชนม์ในทันที” (น. 421) สิ่งนี้นับเป็นจุดจบของผู้ใช้อำนาจเผด็จการกดขี่และรังแกผู้อื่นจากเรื่องจึงแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี บุรุษมักใช้กำลังและความรุนแรงในการสำแดงพลังอำนาจ เมื่อสตรีไม่อาจต้านทานพลังกำลังได้จึงต้องใช้สติปัญญา ความรอบคอบ ความละเอียดละไมอันเป็นคุณสมบัติของสตรี เพื่อแก้ปัญหาและเอาชนะ จากเรื่องสตรีก็สามารถเอาชนะบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ได้ กระทั่งสามารถทวงบัลลังก์ฟาโรห์เลือดบริสุทธิ์คืนให้แก่ทายาทโดยชอบธรรมได้อีกเช่นกัน

เบื้องหลังความยิ่งใหญ่ของบุรุษคือสตรี

สตรีนิยมถูกตอกย้ำอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในตอนท้ายเรื่องที่อังกะทุเซอร์เทสเสนสามารถทวงคืนบัลลังก์ฟาโรห์เลือดบริสุทธิ์ของเจ้าชายเรเมนเรที่สองซึ่งถูกโฮเริ่มเทพปล้นไปได้สำเร็จ “เสียงโห่ร้องกึกก้องไปทั่วทั้งเมือง ขุนนางและข้าราชการที่สนับสนุนฟาโรห์โฮเริ่มเทพถูกลากตัวไปสังหาร นับว่าการสิ้นพระชนม์ของราชินีองค์นี้ครั้งนี้คุ้มค่ายิ่งกว่าสิ่งใดทั้งสิ้น ด้วยทรงพลิกษะตาของแผ่นดิน ทำให้บัลลังก์กลับคืนมาสู่สายเลือดบริสุทธิ์แห่งราชวงศ์อีกครั้งหนึ่ง” (น. 422) ตัวบทนี้ปรากฏในตอนนี้อังกะทุเซอร์เทสเสนซ้อนแผนของฟาโรห์โฮเริ่มเทพนำตราลัญจกรของราชินีในฐานะผู้สำเร็จราชการในขณะที่ฟาโรห์ไปออกรบ แต่งตั้งเจ้าชายเรเมนเรที่สองขึ้นเป็นฟาโรห์

ปกครองไอยคุปต์ จนกว่าฟาโรห์โฮเซมเทปจะกลับมา และถ้าหากไม่กลับมาเจ้าชายเรเมนเรที่สอง จะเป็นฟาโรห์พระองค์ใหม่ที่ต้องตามกฎมณเฑียรบาล จึงกล่าวได้ว่าความมั่นคงของบัลลังก์ไอยคุปต์กลับมาสู่สายเลือดบริสุทธิ์แห่งฟาโรห์อีกครั้งโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อและไพร่พลจำนวนมาก หากแต่ได้บัลลังก์กลับคืนมาด้วยสติปัญญาของสตรี “เจ้าพี่เรเมนเรที่สอง ทรงเถลิงอำนาจเป็นฟาโรห์อย่างถูกต้องตามโบราณราชประเพณี ทุกครั้งที่นึกถึงภาพมงามกฎแห่งไอยคุปต์ที่สวมลงบนเศียรของพระเชษฐา” อังค์ก็อดน้ำตาเริ่มมีได้ ไม่มีอันใดต้องห่วงอีกแล้ว (น. 564) จากเรื่องจึงแสดงให้เห็นชัดว่าแม้สตรีจะเคยถูกกลิดรอนสิทธิเสรีภาพผ่านการสร้างบรรทัดฐานของสังคมสักเพียงใด หากแต่สตรีก็เป็นมนุษย์ที่มีสติปัญญาไม่แพ้จากบุรุษ การที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจเสนอว่า “เบื้องหลังความยิ่งใหญ่ของบุรุษคือสตรี” จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมทางเพศสถานะของบุรุษและสตรีที่สมควรจะต้องมีในฐานะมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

แม้หุบผาราชินีจะนำเสนอเรื่องราวของสตรีผู้สูงศักดิ์ การแย่งชิงบัลลังก์เพื่อความเป็นใหญ่และอำนาจ การต่อสู้ขับเคี่ยวของสตรีกับอำนาจแห่งปิตาธิปไตยที่ผูกมัดมัดตรึงให้สตรีไร้อำนาจโดยใช้มายาคติทางสังคมเป็นเครื่องมือในอดีตที่ล่วงมาแล้วนับพันปี หากแต่ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ก็ยังคงมีสตรีอีกจำนวนไม่น้อยที่ถูกกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ รวมถึงถูกกดขี่ข่มเหงและทารุณกรรมจากเพศชาย สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าสตรีตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุรุษมาช้านาน ด้วยเหตุผลเพียงเพราะว่าเป็นสตรี สตรีซึ่งถูกทำให้เป็นสตรีโดยจารีตประเพณีของสังคม ดังนั้นการประกอบสร้างตัวละครเอก “อังเคอูเซอร์เทสเซน” จึงนับเป็นความโดดเด่น ทำทนาย ขวนให้ผู้คนหันกลับมาทบทวนถึงสิทธิเสรีภาพของสตรีที่พึงมีอย่างเท่าเทียมกันในฐานะบุคลุณ อีกทั้งชี้แนะให้ผู้คนตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพของสตรี อันจะนำไปสู่การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พงศกร. 2563. หุบผาราชินี. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: กรูฟ พับลิชชิ่ง.